

лозим бўлган ҳамда ўз ечимини кутаётган бир қатор масалалар мавжуд. Хусусан, ички ишлар органи ходимларининг аёл ҳуқуқларига оид халқаро ва миллий қонунчиликдан хабардорлигини ошириш, аёл ҳуқуқларининг мазмун-моҳиятини ёритувчи турли ўқув - методик ва амалий материаллар тайёрлаш, уларнинг ички ишлар органлари ходимларига етказиш ишларини кучайтириш ҳамда ички ишлар органлари ходимларининг аёллар билан ишлаш бўйича замонавий методикасини ишлаб чиқиш, шунингдек оммавий ахборот воситалари, айниқса, телевидение орқали аёл ҳуқуқлари ҳимояси, уларни таъминлашда ички ишлар органлари иштирокини кенг ёритиб берадиган материаллар, кўрсатувлар тайёрлаш ва тизимли равишда ёритиб борилиши мақсадга мувофиқдир.

#### Адабиётлар рўйхати:

1. БМТнинг Аҳоли бўйича Бўлимидан олинган маълумотларга кўра.
  2. «Халқаро Амнистия» ташкилоти маълумотларига кўра.
  3. Médecins sans Frontières, "The Crushing Burden of Rape: Sexual Violence in Darfur", 8 марта 2005 г., с. 6.
  4. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Т.1. – Т: «Ўзбекистон», 1996. – Б. 128–136.
  5. Bone J. New York police in the dock again as corruption claims dent image. URL: [http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us\\_and\\_americas/article5860794.ece](http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/article5860794.ece).
  6. Международная антикоррупционная академия.<http://www.interpol.int/Public/Corruption/Academy/default.asp>.
  7. Забелина Т.Ю., Израелян Е.В., Шведова Н.А. Канада и проблема насилия в семье: двадцать лет борьбы. <http://www.owl.ru/win/research/kanada.htm>.
  8. А. Сорока. Что женщины должны знать о домашнем насилии. <https://germania.one/chto-zhenshhiny-dolzhen-znat-o-domashnem-nasilii/>
  9. Одним из фундаментальных прав женщины является право не подвергаться насилию. <https://ru.ambafrance.org/Prava-zhenschi>
  10. Государственная программа действий в сфере прав человека / 2016-2020 гг. / <http://russian.news.cn/importnews/>
  11. ООН займется защитой прав женщин в Японии. <http://www.ginsc.net/home.php?option=article&id=32736&lang=ru>.
  12. Белоусов М.С. Права, свободы и обязанности граждан Японии. <https://law.wikireading.ru>.
  13. Совместная международная программа ООН: необходимо объединить усилия в борьбе с гендерным насилием. <https://www.unodc.org/unodc/ru/frontpage/2018/May/un-joint-global-programme-calls-for-coordinated-multi-sectoral-responses-to-gender-based-violence.html>
  14. Александр Зеличенко. Роль полиции в противодействии распространения ВИЧ среди ПИН // Обзор международного опыта сотрудничества полиции и программ предотвращения распространения ВИЧ. – М., 2016. – 44 с.
- Александр Зеличенко. Роль полиции в противодействии распространения ВИЧ среди ПИН // Обзор международного опыта сотрудничества полиции и программ предотвращения распространения ВИЧ. – М., 2016. – 44 с.

**Б.Ф.Алимов**

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси  
катта ўқитувчиси

#### ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ЎҒРИЛИК ЖИНОЯТЛАРИ ПРОФИЛАКТИКАСИ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

**Аннотация:** ушбу мақолада ўғрилиқ жиноятларининг турлари, сабаблари, профилактика инспекторининг ўғрилиқ жиноятларини профилактикаси бўйича фаолиятини ташкил этиш жараёнидаги муаммолар, шунингдек, ўғрилиқ жиноятларини профилактикасини ташкил этиш бўйича маъмурий ҳудудда ташкил этилиши лозим бўлган профилактик тадбирлар ёритиб берилган.

**Таянч сўзлар:** профилактика инспектори, ўғрилиқ, жиноят, маъмурий ҳудуд, профилактик тадбирлар.

**Аннотация:** в данной статье освещены виды, причины совершения хищений, проблемы в процессе организации деятельности инспектора по профилактике преступлений связанных с хищением, а также профилактические мероприятия, которые должны быть организованы на административной территории по организации профилактики преступлений связанных с хищением.

**Ключевые слова:** инспектор по профилактике, кража, преступление, административная территория, профилактические мероприятия.

**Annotation:** this article highlights the types, causes of theft, problems in the process of organizing the activities of the inspector for the prevention of crimes related to theft, as well as preventive measures that should be organized in the administrative territory to organize the prevention of crimes related to theft.

**Keywords:** prevention inspector, theft, crime, administrative territory, preventive measures.

Қадимдан ўғрилиқ энг ёмон иллатлардан ҳисобланган ва оғир жазога лойиқ кўрилган. Хусусан, "Ислом дини"да ўғрилиқ жинояти катта гуноҳлардан бири ҳисобланиб, уни содир этган шахснинг қўли кесиб ташлашгача бўлган жазо тайинланган.

Ўғрилиқ талон-тарожнинг энг кўп тарқалган шакли бўлиб, унинг фош этилиши фоизларининг пастлиги, яширин равишда содир этилиши унинг ҳам очилишини қийинлаштиради, шу билан бирга ушбу жиноятнинг профилактикасида жамиятда мавжуд бўлган ва ҳал этилмаган ижтимоий-иқтисодий муаммолар самарадорликка салбий таъсир кўрсатади.

Ўғрилиқ жиноятининг профилактикаси объекти ўзганинг мол-мулкни муҳофаза қилиш билан боғлиқ ижтимоий муносабатлардир. Шу боисдан, энг аввало ўғрилиқ жинояти профилактикасида мол-мулк эгалари бўлган жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳушёрлигини ошириш, уларнинг мол-мулкларини кўриқланишини яхшилаш борасидаги ишларни яхшилаш муҳим аҳамият касб этади.

Таъкидлаб ўтиш жоизки, ўғрилиқ жиноятлари профилактикасини ташкил этиш ва амалга оширишда профилактика инспекторларининг фаолияти муҳим аҳамиятга эга. Жумладан, профилактика инспекторлари ўзлари хизмат кўрсатадиган маъмурий ҳудудларда жойлашган корхона, ташкилот ва муассасалар, истиқомат қилаётган фуқароларнинг

мол-мулкини қўриқланишини ва талон-тарож қилинишини олдини олишда кенг қамровли профилактик тадбирларни ташкил этиши ва амалга оширишга маъсул мансабдор шахсдир.

Албатта, профилактика инспекторларининг ўғрилиқ жиноятлари профилактикаси бўйича фаолиятини ташкил этишда ушбу жиноятларнинг сабаблари ва уларга имкон берадиган шарт-шароитларни аниқлаш ҳамда бартараф этишга алоҳида эътибор қаратиш шарт.

Таҳлиллар асосида ўғрилиқ жиноятларининг куйидаги асосий сабабларини келтириб ўтиш лозим:

1) ижтимоий–иқтисодий муаммолар, яъни бунда аҳолининг аксарият қисмининг ишсизлиги, кам таъминланган оилалар, шу жумладан ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган оилаларни қўллаб қувватлар борасидаги камчиликлар;

2) маънавиятида камчиликлар, хусусан, енгил пул ва бойлик топиш илинжида бўлган аҳоли қатламининг мавжудлиги, шунингдек енгил ҳаёт кечириш, ўйин кулгига мойил бўлган енгил табиатли шахсларнинг шаклланиши;

3) гиёҳвандлик ва сурункали алкоголизм каби иллатларнинг пайдо бўлиши, бу тоифа шахсларнинг оғир меҳнат қила олиш қобилиятларининг йўқлиги ва натижада уларда осон йўл билан пул топишга бўлган ҳоҳишнинг мавжудлиги;

бошқарув соҳасидаги камчиликлар, хусусан аҳолини иш билан таъминлаш чораларини кўрилмаслиги, давлат бошқарув органларида айрим шахсларнинг коррупция билан боғлиқ жиноятларга йўл қўйиши ва ҳаказо [1].

Шунингдек, жабрланувчилар виқтим хулқини ҳам киритиш даркор [2], яъни, ўғрилиқ жиноятининг қурбони бўлган шахсларнинг аксарияти ўзларининг мол-мулкларини қаровсиз қолдирганликлари ёки уларга бепарволик билан муносабатда бўлганликларини, шу билан бирга айрим ҳолларда улар ўзларининг бойликларини ошқора бошқаларга кўз кўз қилганликлари аниқланган.

Шу боисдан ўғрилиқ жиноятларини олдини олишда нафақат жиноятчиларга қарши кураш балки фуқароларнинг хушёрлигини ошириш, ўз мол-мулкига эътиборли бўлишлари ва уларни қаровсиз қолдирмасликларини тушунтириш, ушбу йўналишда тарғибот ишларини амалга ошириш ҳам мақсадга мувофиқ.

Бундан ташқари ўғрилиқ жиноятлари профилактикасини самарали ташкил учун профилактика инспекторлари томонидан аввал маъмурий ҳудудда қайси турдаги ўғрилиқлар, қаерларда, куннинг қайси вақтларида содир этилганлигини таҳлил этиш муҳим аҳамият касб этади.

Шунингдек, ўғрилиқларнинг объекти хусусиятига кўра куйидаги ўғрилиқ жиноятларинихонадонларда содир этиладиган ўғрилиқ; мол ўғрилиги, кўчаларда содир этиладиган ўғрилиқ, транспорт воситаларидаги ўғрилиқ, автотранспорт ўғрилиги, кассавурлик, яъни чунтакдан пул ва буюмлар ўғрилиги, савдо дўконлари ва омборхоналарда содир этиладиган ўғрилиқ каби турларга ажратиш мумкин.

Ўғрилиқларнинг турларига қараб уларнинг содир этилиши механизми, вақти, жойи бир биридан фарқланади.

Шунингдек, ўғрилиқларнинг латентлиги ҳам юқрои бўлиб, айрим фуқаролар ўғрилланган мол ва буюмларини арзимас ҳисоблаб, ички ишлар

органларига мурожаат этмайди. В.В.Лунеев фикрига кўра, амалдаги жиноятчилик, одил судлов хабардор бўлган жиноятчилик сонидан, улар хабардор бўлган жиноятчилик эса – расмий рўйхатга олинаётган жиноятчилик сонидан бир неча мартаба кўпроқдир [3].

Шу боисдан, профилактика инспекторларининг ўғрилиқ жиноятлари профилактикасини ташкил этиш ва амалга ошириш фаолиятида куйидагитадбирларни ташкил этиш ва амалга ошириш лозим биринчидан, хизмат ҳудудида муқаддам ўғрилиқ жиноятларини содир этганлиги учун жиноий жавобгарликка тортилган ва профилактик ҳисобда турувчи шахсларнинг турмуш тарзини доимий назорат қилиш, уларнинг яқин алоқаларини ўрганиш; иккинчидан, кўп қаватли уйлар ва хонадонларга Миллий гвардия ходимлари билан ҳамкорликда қўриқлаш сигнализациялари ўрнатилишини ташкил этиш ва бу борадаги тарғибот ишларини амалга ошириш; учиндан, қишлоқ ҳудудларида фуқароларнинг молларини қаровсиз қолдиришларини олдини олиш мақсадида улар билан мунтазам равишда тушунтириш ишларини олиб бориш; тўртинчидан, автотранспорт воситаларини пуллик сақлаш жойларини ташкил этиш юзасидан маҳаллий давлат ҳокимияти органларига таклифлар киритиш; бешинчидан, кўчалар ва йўللarda кечқурунги ёритиш мосламаларини тўлиқ бўлишини таъминлаш, бу борада камчиликлар юзасидан “Электртаъминот” корхоналарига камчиликларни бартараф этиш юзасидан бажарилиши шарт бўлган тақдимномалар киритиш; олтинчидан, ўғрилиқлар энг кўп содир этиладиган ҳудудлар, хусусан, кўчалар, хиёбонлар ва бошқа жамоат жойларида кундузги ва кечқурунги янги патруль йўналишларини ташкил этиш юзасидан раҳбариятга таклифлар киритиш; еттинчидан, маҳаллада “Фидокор ёшлар” жамоатчилик патруль гуруҳларини шакллантириш ва уларнинг фаолиятини самарали ташкил этиш; саккизинчидан, доимий равишда ҳудудда назорат ва профилактик ишларни ташкил этиш, шунингдек, аҳоли ўртасида тарғибот-ташвиқот ишларини кучайтириш.

Хулоса қилиб, шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, профилактика инспекторларининг фаолияти хизмат олиб борадиган маъмурий ҳудудда ҳар қандай турдаги жиноят, шу жумладан ўғрилиқларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, ўғрилиқларнинг профилактикасини ташкил этиш борасида ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларини чуқур таҳлил этиш, ушбу жиноятларнинг содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берадиган шарт-шароитларни аниқлаш ҳамда ўз вақтида бартараф этишлари, ўғрилиқ жиноятларини барвақт олдини олишни таъминлайди.

#### Адабиётлар руйхати:

1. Криминология. Махсус қисм: Дарслик / И. Исмаилов, Қ.Р. Абдурасулова ва бошқ. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2015. – 744б.
2. Кузнецова Н.Ф. Проблемы криминологической детерминации. – М., 1984. – С.44.
3. Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. – М., 1997. – С.125.